

Músiques amigues

Oriol Romaní

Pròleg de Ricard Gili

Músiques amigues

1a edició: març 2012

© Oriol Romani Balcells

© DINSIC Publicacions Musicals, S.L.

Santa Anna. 10, E. 3a - 08002 Barcelona

Disseny de la coberta: Bernat Casso | Disseny Gràfic

Il·lustració de la coberta: Esther Carbonell

Fotografia solapa: Lili Bonmatí

Maquetació: DINSIC GRÀFIC

Imprès a: Impulso, Global Solutions S.A.

Rda. de Valdecarrizo 23 • 28760 Tres Cantos (Madrid)

Dipòsit legal: B-9337-2012

ISBN: 978-84-96753-45-7

La reproducció total o parcial d'aquesta obra per qualsevol procediment, compresa la reprografia i el tractament informàtic, i també la distribució d'exemplars mitjançant lloguer i préstec, resten rigorosament prohibides sense l'autorització escrita de l'editor o entitat autoritzada, i estaran sotmeses a les sancions establertes per la llei.

Distribueix: DINSIC Distribucions Musicals, S.L.

Santa Anna, 10, E 3a - 08002 Barcelona

Tel. 00 34-93.318.06.05 - Fax 00 34-93.412.05.01

e-mail: dinsic@dinsic.com

www.dinsic.com - www.dinsic.es - www.dinsic.cat



DINSIC
Publicacions Musicals

*A la meva mare i al meu pare
i al reguitzell de familiars, amics, mestres, col·legues i oients
que m'han ajudat a estimar la música*

ÍNDIX

Pròleg, per Ricard Gili	7
Presentació	11
Cançons de compositors catalans	17
Vetllada musical a can Maragall	29
De silenci en silenci, amb un pintor d'un camp de concentració	37
Música a l'escola	48
Aproximació a Lester Young	59
<i>He mirat aquesta terra</i> , cantata de Ricard Gili sobre textos de Salvador Espriu	72
Mompou i Homs, una relació desconeguda	86
Homs i Mompou, encara	97
Orígens i característiques del jazz clàssic	111
Música de Carlota Garriga	138
Record de Francesc Taverna-Bech	145
Música al voltant de Màrius Torres	155
Bibliografia	164

PRÒLEG

Moltes, moltíssimes hores ha d'haver passat l'Oriol Romaní practicant amb el clarinet per arribar al nivell d'excel·lència que demostra en les seves actuacions en públic. I, durant els darrers vint anys, són moltíssims els concerts que ens ha ofert, tant de la mena de música que en diem clàssica com de jazz.

Però l'Oriol no s'ha limitat a exercir la seva carrera professional de manera aplicada i conscienciosa. En paral·lel amb el seu treball, ha passat per múltiples i ben diverses vivències, ha observat, ha escoltat, ha llegit, investigat i mantingut moltes converses en relació amb tot allò que de prop o de lluny té a veure amb el seu ofici d'intèrpret, amb les seves aficions i preferències musicals i amb els homes i dones del món de la música amb qui s'ha creuat al llarg d'aquest temps. I totes aquestes vivències i activitats han anat deixant en el seu esperit una sèrie de rastres que l'han portat a la reflexió, a la crítica i a l'aprofundiment d'aquelles qüestions que més el preocupen o més l'atrauen. I, finalment, tot això ho ha aplegat en aquest llibre que ens ofereix i que ara teniu a les mans.

A algú que conegui l'Oriol Romaní d'una manera només superficial, potser el sorprendrà tot aquest exercici. El seu aire, sovint despistat, absent o llunyà, pot enganyar. Però, si l'observeu una estona, aviat descobrireu una mirada concentrada, d'ocell rapinyaire,

de qui en porta alguna de cap. I no falla. De sobte, gira el cap endavant, aixeca el vol i es llença sobre el seu objectiu, sigui un músic, sigui algú que només està escoltant, sigui el responsable de l'establiment on actua o el tècnic de so, per fer-li l'observació, la pregunta o el requeriment que s'ha covat darrere aquella mirada. Perquè, isolant-se de tota la resta, en Romaní té la facultat de concentrar-se en allò que realment l'interessa, el preocupa o el molesta de tot el que l'envolta. Vull dir amb això que no transita per la vida d'una manera superficial, indiferent o despreocupada. Al contrari, de cada moment, de cada petit esdeveniment o detall, ell en treu tot el suc possible i les lliçons pertinents, fruit d'un esperit inquiet, despert i d'una sensibilitat molt afinada.

Però, a més d'aquesta capacitat de viure d'una manera intensa i profunda les seves experiències, l'Oriol Romaní presenta en les estones disteses i quan li interessa, una àmplia i planera sociabilitat. Una sociabilitat que té com a base la curiositat. No és un xafarder, però les seves converses, tant les que manté amb personalitats del món de la música o de les arts en general, com amb la gent que l'ha vingut a escoltar a la plaça del poble, tenen com a principal motiu una explícita avidesa per conèixer el que uns i altres pensen i senten. I, després, tot allò que més l'ha interessat o colpit d'aquestes xerrades, ho anota per poder-hi reflexionar i treure'n conclusions.

De tot això, de les seves vivències, de les seves con-

verses i de les seves reflexions, en van plenes aquestes *Músiques amigues*.

Alhora, aquestes pàgines també van plenes de certes virtuts que donen a aquests textos un valor molt remarkable, excessivament rar en els nostres dies. La majoria d'aquests escrits, sobretot els que s'endinsen en el difícil terreny de la crítica, estan fets des de l'honestedat, la humilitat i la valentia.

L'honestedat de parlar de les coses amb ple coneixement de causa i ajustant-se a un criteri propi, fruit d'una percepció neta i allunyada de compromisos i altres motivacions que distorsionarien la rectitud d'aquest criteri.

La humilitat d'explicar les coses de manera propera i que la gent les entengui; vull dir, sense ni un bri de pedanteria ni enlairant-se a discursos que empetiteixen el lector i el deixen desarmat per poder formar-se una opinió pròpia d'allò que està llegint.

La valentia de dir el que pensa sincerament, agradi o no. Enfront d'un exercici de la crítica, sobretot la de jazz, incapaç, en general, de fer descripcions i valoracions clares, decidides i intel·ligibles, l'Oriol Romaní s'atreveix a dir la seva. No s'amaga darrere llocs comunament acceptats i políticament correctes. Explica el que ha escoltat, ho descriu i ho valora de manera clara i sempre ponderada.

Sembla que sigui molt difícil, perillós o compromès haver de parlar d'un autor o intèrpret propers o judicar obres sobre les quals, per la seva novetat, encara cap

autoritat en la matèria no s'ha pronunciat. L'Oriol Romaní té la valentia de fer-ho, de mullar-se, de dir el que li agrada i el que no d'una manera directa, sense embuts i sempre raonada.

En aquest sentit, li hem d'agrair capítols com *Cançons de compositors catalans*, *He mirat aquesta terra, cantata de Ricard Gili sobre textos de Salvador Espriu*, que m'afecta personalment, *Música de Carlota Garriga*, i *Música al voltant de Màrius Torres*.

En la línia d'aquesta valentia, però en una altra dimensió, molt creativa, us sorprendrà agradablement l'atrevida, suggerent i assenyada especulació que representa el capítol *Mompou i Homs, una relació desconeguda*. És un exercici d'investigació no gens gratuït en què, confrontant i relacionant la personalitat d'aquests dos grans músics, el caràcter de l'un i de l'altre adquireixen una vitalitat i un relleu insospitats.

Vet aquí, doncs, que aturant per uns instants la seva activitat com a intèrpret, l'Oriol Romaní ens ofereix ara aquestes *Músiques amigues* perquè puguem degustar-les, aprofundir-les i fruit-ne en tota la seva substància, tan exquisida, directa i sòlidament construïda com ho són les seves interpretacions musicals.

Ricard Gili

PRESENTACIÓ

Els escrits recollits en aquest llibre tracten de músiques que m'han agradat especialment i amb les quals m'agradaria que més gent hi comencés una bona amistat o, si ja les coneixia, hi disfrutés encara més. Per intentar explicar quin és l'esperit d'aquestes músiques, d'on prové el seu caràcter o què ens poden aportar he utilitzat algunes dades i informacions trobades en llibres, però sobretot m'he basat en allò que he experimentat com a intèrpret i com a oient i en allò que he captat en el contacte directe amb els músics de qui parlo o amb gent que els havia conegut.

Si bé el tema central d'aquests escrits és la música, també s'hi toquen aspectes relacionats amb la poesia, la pintura, la història, l'ètica o l'educació que hi estan íntimament lligats. Així mateix, hi ha força refències al silenci, potser perquè es tracta d'un bé escàs que, de cara a la bona salut de la música i de nosaltres mateixos, hauríem de protegir més –per a mi, encara que alguna vegada ens pugui venir de gust una música d'ambient, el fet que se'ns obligui a empassar-nos músiques enllaunades que contaminen l'espai públic és un atemptat contra la música i contra la nostra llibertat.

Malgrat el costum d'imposar música enllaunada de manera indiscriminada en molts llocs, però, crec que la música, en la seva essència, manté la vocació d'amiga fidel que sempre ens espera amb els braços oberts, a

punt d'acollir-nos i fer-nos la vida més viva i acolorida, més rica, més compartida i més humana. I, tant si hi entenem com si no, tots podem gaudir-ne, cadascú a la seva manera, donant-li i rebent-ne alguna cosa, com quan ens relacionem amb les nostres amistats o quan en fem de noves.

Els textos que segueixen van ser escrits entre el 2005 i el 2010. Tant els inèdits com els ja publicats els he revisat de nou procurant que, per intangibles i subjectives que siguin algunes de les matèries tractades, tot resulti el més entenedor possible. A continuació presento breument l'origen i el contingut de cadascun, i deixo pel final els agraïments.

* * *

Cançons de compositors catalans és una ampliació del que vaig dir en presentar un concert de cançons de Taltabull, Blancafort, Ricard Lamote, Montsalvatge, Mompou i Toldrà ofert per la mezzosoprano Àngels Busquets i el pianista Àngel Soler el maig del 2008 a la Casa de Cultura de Girona. A més dels meus comentaris, el text n'inclou alguns del pianista i del públic que mostren com encara hi ha un lligam viu entre aquells compositors de generacions passades i alguns intèrprets i oients d'avui. Va ser publicat al número 98 de la revista *Rellen*.

La Fundació Joan Maragall i la Biblioteca de Catalunya em van convidar a presentar un concert de cançons de Joaquim Homs que va tenir lloc a la Casa-Arxiu Joan Maragall el desembre del 2006, any del centenari del

compositor. Poc després, ampliant el que hi havia dit en relació a diversos poemes i cançons, vaig escriure *Vetllada musical a can Maragall*. Es va publicar al número 96 de la revista *Relleu*.

Durant la primavera del 2008 vaig interpretar diverses vegades, a L'Entresol de La Pedrera, un concert al voltant d'una exposició que hi havia a pocs metres d'allà, dins el mateix edifici, dedicada a Zoran Music, pintor eslovè marcat profundament pel que havia viscut al camp de concentració nazi de Dachau. Al cap d'un temps, recordant i intentant païr el que havia experimentat i rumiat al voltant de l'exposició i dels concerts, vaig escriure *De silenci en silenci, amb un pintor d'un camp de concentració*.

L'any 2005, quan em vaig assabentar que l'escola Sant Gregori pensava publicar un llibre per celebrar el seu cinquantè aniversari, vaig enviar-hi un text en què, evocant records de la infantesa i l'adolescència, explicava com havia viscut la música a l'escola. Vaig titular-lo així, *Música a l'escola*, i amb el títol "Records musicals" va ser inclòs al llibre *Repàs a ca'l mestre, 50 anys de l'escola Sant Gregori*.

Vaig escriure *Aproximació a Lester Young* a finals del 2008, després d'escoltar una estona cada dia, durant dues o tres setmanes, gravacions d'aquest saxofonista llegendari, admirat tant entre els aficionats al jazz clàssic com entre molts aficionats al jazz modern.

"*He mirat aquesta terra*", cantata de Ricard Gili sobre textos de Salvador Espriu és un comentari sobre aquesta obra

estrenada al Palau de la Música el març del 2009. Atès el desig profund, tant del músic com del poeta, que Catalunya sobrevisqui i tingui una vida el més plena possible, s'hi apunten algunes idees sobre la manera com textos, músiques i altres símbols poden animar i ajudar la gent a seguir fent país. Aquest escrit és una ampliació dels que es van publicar al número 595 de *Serra d'Or* i al número 102 de *Rellen*.

Més d'un cop he imaginat Frederic Mompou i Joaquim Homs congeniant com a bons amics. Malgrat la dificultat de provar que aquesta amistat hagi existit realment, en el text *Mompou i Homs, una relació desconeguda* vaig seguir alguns rastres que havien alimentat la idea de la seva possible existència. Vaig escriure'l l'any 2008, després d'unes quantes setmanes d'escoltar sovint música de Mompou, i també sota la influència de l'acte de presentació de la Fundació Frederic Mompou que havia tingut lloc el 2007 al Saló de Cent de l'Ajuntament de Barcelona.

Seguint el fil de preguntes i comentaris d'unes quantes persones que havien llegit el text anterior, a principis del 2009 vaig escriure *Homs i Mompou, encara*. S'hi tracten amb més detall aspectes relacionats amb la difusió i la recepció de l'obra d'Homs i Mompou, i amb la música i la personalitat artística i humana de tots dos.

Orígens i característiques del jazz clàssic, ampliació del que he explicat de manera molt més breu en concerts divulgatius per a escolars, és també un intent de raonar perquè certs clarinetistes de jazz són els meus preferits

i de contribuir a que els aficionats puguin gaudir encara més de l'art dels millors músics del jazz clàssic.

Coincidint amb el setantè aniversari de Carlota Garriga, l'any 2007 va aparèixer un CD doble dedicat a la seva obra compositiva. L'any 2009, dies abans i dies després d'un concert en què la compositora al piano i jo al clarinet vam tocar obres d'ella mateixa i de Francis Poulenc, vaig escoltar de nou aquell CD i vaig comentar-lo en el text *Música de Carlota Garriga*. Es va publicar al número 605 de *Serra d'Or*.

El 1990 Francesc Taverna-Bech em va oferir una obra per a clarinet sol, *Vòlivans*. Vaig treballar-la amb ell, i el 1991 vaig estrenar-la i la vaig tocar en diversos concerts. Posteriorment ens vam anar trobant i saludant aquí i allà, en una relació tènue però molt cordial. A la tardor del 2010, mesos després de la seva mort, he escrit *Record de Francesc Taverna-Bech* a partir d'uns quants records personals i del que he experimentat com a intèrpret i com a oient de les seves obres. S'ha publicat al número 615 de *Serra d'Or*.

Música al voltant de Màrius Torres l'he escrit a finals del 2010, any del centenari del nostre gran poeta líric. A més de comentar-hi músiques d'estils diversos inspirades en poemes de Màrius Torres, hi parlo de la vivència musical que reflexen els seus poemes i de l'ambient que es respira en la seva obra. S'ha publicat al número 108 de la revista *Rellen*.

* * *

Voldria expressar el meu agraïment a les persones i institucions que m'han convidat a tocar o presentar músiques de les quals es parla en aquest llibre, als qui han publicat alguns dels textos del present recull, als editors del llibre que teniu a les mans i, molt especialment, a Ricard Gili, autor del pròleg, a Marta Colom, correctora pacient i comprensiva, i a les lectores i els lectors que m'han fet comentaris sobre el que he escrit.

CANÇONS DE COMPOSITORS CATALANS

Coincidint amb la publicació del CD *Una paraula al vent*, dedicat a cançons de compositors catalans del segle xx, el 30 de maig passat la mezzosoprano Àngels Busquets i el pianista Àngel Soler van oferir un concert a la Casa de Cultura de Girona amb un repertori semblant al del CD. A continuació, reprenent i ampliant el que vaig dir-hi com a presentador del concert, em referiré als mestres Taltabull, Blancafort, Ricard Lamote, Montsalvatge, Mompou, Homs i Toldrà i a algunes de les seves cançons tal com vam sentir-les en el concert i com podem sentir-les en el CD, i hi afegiré algun comentari sobre els intèrprets i els oients i sobre la pervivència d'aquestes cançons.

* * *

En recordar els inicis de la seva trajectòria, dos músics tan diferents com Ireneu Segarra i Josep Maria Mestres Quadreny coincideixen a lloar Cristòfor Taltabull pel rigor amb què els va transmetre uns coneixements tècnics molt sòlids, l'entusiasme amb què els va introduir en la música moderna, especialment la de Stravinsky, i el do que tenia de posar-se al lloc de cada deixeble per treballar amb ell allò que li feia més falta i ajudar-lo a esdevenir ell mateix. Taltabull s'havia posat al servei de la música —després d'estudiar-ne amb Pedrell i Granados, va anar a aprendre'n més a París, on

va viure del 1911 al 1940—, es posava al servei de cada deixeble i, en compondre cançons, ho feia al servei de cada text que musicava. En són una bona mostra les dues cançons sobre poemes xinesos segons la versió de Josep Carner amb què va començar el concert. En la primera, *Una paraula al vent*, la música amplifica els sentiments de desig, melangia, acceptació i esperança expressats per la protagonista, amb una profunditat i una lleugeresa molt properes a les del text. La segona, *La cabana*, presenta algú que, tot fent neteja, se sent unit a la llar, al jardí i als camps i muntanyes que l'envolten i s'hi troba bé i els ofereix, amb una actitud de contentament i hospitalitat que text i música transmeten amb tota la frescor. Davant d'aquestes cançons tan rodones que sentim tan properes, un es pregunta si l'ànima xinesa i l'ànima catalana no deuen estar lligades per algun parentiu amagat, un es meravella de com Carner i Taltabull van rebre i recrear aquella sensibilitat neta i subtil vinguda d'Orient i un es queda admirat de com el seu encant se'ns ha comunicat gràcies a la participació d'una cadena d'artistes que va des dels antics poetes xinesos fins a la nostra cantant i el nostre pianista.

De jove, Manuel Blancafort va dedicar-se a una feina que el va posar en contacte amb composicions de molts autors, la de passar la música dels pentagrames als rotlles de pianola, i va ser animat per Mompou a confiar en el músic que duia dins. En una entrevista que li van fer en la seva maduresa, Blancafort deia que la majoria

de les seves composicions les havia fet en tornar de caminar per les muntanyes dels voltants de La Garriga i que, en l'època agitada i ombrívola en què li havia tocat viure, buscava de fer una música que elevés l'esperit cap a la serenitat. Les seves cançons recollides en el CD i ofertes en el concert descriuen paisatges i expressen estats i moviments de la vida interior amb un pes i un dramatisme que poden veure's com un complement de la lleugeresa i la ironia de les seves peces per a piano, el terreny on el seu talent musical ha brillat més i ha estat més conegut.

Ricard Lamote de Grignon, segons explicava la seva dona, va haver de passar per un cúmul de contrarietats —recels i boicots de col·legues de la Banda Municipal de Barcelona dirigida pel seu pare, i denúncies i empresonament després de la guerra civil, acompanyats de la prohibició d'exercir càrrecs oficials i de la prohibició que s'interpretessin obres seves— però sempre va mantenir l'humor i les ganes de compondre i, a les acaballes de la seva vida, simplement, estava content de poder continuar fent música i de gaudir del caliu familiar —sovint jugava a barbers amb el seu nét, el qual el pentinava pausadament mentre ell li explicava històries de Juli Verne. Cantada al concert però no inclosa al CD, la seva cançó *Les aranyes*, sobre text d'Apel·les Mestres, mostra la cara més tendra, innocent i juganera del compositor —a l'altre extrem de la qual trobaríem l'obra per a conjunt instrumental *Goya, sis peces desagradables*, inspirada per aiguaforts del pintor.